

Návrh etického kódexu Slovenskej psychoterapeutickej spoločnosti (SPS)

Etický kódex vytvára rámec a určuje princípy poskytovania psychoterapie, či iných odborných aktivít (supervízie, tréningov, výskumu, ďalšieho vzdelávania a pod.) akreditovanými členmi Slovenskej psychoterapeutickej spoločnosti (SPS). Dodržiavanie kódexu je nevyhnutnou podmienkou pre členstvo v SPS. A je však podriadené slovenským zákonom, právnym predpisom, medzinárodným dohovorom a deklaráciám. Etický kódex Slovenskej psychoterapeutickej spoločnosti je doplnkom k Etickému kódexu zdravotníckeho pracovníka (Príloha č. 4 zákona NR SR č. 578/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov) ako aj k ďalším profesným etickým kódexom podľa základnej profesie psychoterapeuta alebo psychoterapeutky (napr. etický kódex psychiatrov, psychológov, a pod.).

Princípy psychoterapeutickej práce

1. Dôvernosť informácií

Vo vzťahu k psychoterapeutickému procesu (resp. iným odborným aktivitám) získavajú a uchovávajú terapeuti/terapeutky iba nevyhnutné informácie. Zaobchádzajú s nimi so zachovaním dôvernosti a iným osobám ich poskytujú iba so súhlasom daného jednotlivca s výnimkou situácií, kedy by ich zadržanie priviedlo klienta/klientku alebo inú osobu do nebezpečenstva. (Označenie klient / klientka sa tomto texte používa rovnocenne s označením pacient / pacientka.)

2. Rešpekt voči jednotlivcovi

Terapeuti/terapeutky vykonávajú svoju prácu s rešpektom a úctou voči svojim klientom/klientkám, ochraňujú ich záujmy a hodnotu ako ľudskej bytosti. Rešpektujú ich práva a dôstojnosť aj v zmysle ich autonómnosti a nevyužívajú svoju autoritu a moc, aby manipulovali s osobami, s ktorými pracujú (ktorých trénujú, supervidujú, učia, robia výskum a pod).

3. Kompetencia

Je povinnosťou psychoterapeutov posilňovať a rozvíjať svoju profesionálnu kompetenciu. Sú si vedomí svojich odborných limitov a neprekračujú ich. Poskytujú služby a pracujú iba takými technikami a diagnostickými prostriedkami, na ktoré majú vzdelanie, tréning alebo dostatočné skúsenosti.

4. Zodpovednosť

Pri vykonávaní svojej práce sú si psychoterapeuti/psychoterapeutky vedomí svojej profesionálnej zodpovednosti voči svojim klientom/klientkám, ich blízkym, profesnej organizácii či spoločnosti.

Správajú sa tak, aby im nespôsobili škodu a nesú zodpovednosť za svoje činy.

5. Nestrannosť a spravodlivosť

Zachovávajú nestrannosť a spravodlivosť pri poskytovaní svojich služieb klientom bez ohľadu na ich sexuálnu orientáciu, etnickú, politickú a sociálnu príslušnosť, rod, rasu, postihnutie, vek, náboženstvo a pod.

Aplikácia princípov psychoterapeutickej práce

1. Dôvernosť

1.1 Zachovávanie dôvernosti a mlčanlivosti ohľadne získaných informácií terapeutom/terapeutkou pomáha klientovi/klientke nadobudnúť v terapeutickej situácii pocit istoty a bezpečia.

1.2 Miera mlčanlivosti sa dohaduje s klientom/klientkou vopred v písomnom alebo ústnom kontrakte, v prípade potreby je možné ju neskôr po vzájomnej dohode upraviť.

1.3 Ak terapeut/terapeutka predpokladá spoluprácu s inými kolegami/kolegyňami, supervízne konzultácie a pod., upozorní na to klienta/klientku vopred a deje sa tak s jeho/jej súhlasom. Tieto konzultácie sa uskutočňujú so zachovaním anonymity prediskutovaného jedinca, tak, aby nemohol/-la byť identifikovaný/-á.

1.4 Ak je výrazné podozrenie alebo oprávnená obava, že klient/klientka plánuje ublížiť sebe alebo iným, je to dôvod pre zmenu dohody o mlčanlivosti, najlepšie s jeho/jej súhlasom. Ak predpokladáme, že klient/klientka má zmenenú schopnosť posúdiť zodpovednosť za svoje činy, najlepšie po konzultácii so skúsenými kolegami/kolegyňami, supervízorom/supervízorkou (pokiaľ tento odklad nepredstavuje ohrozenie pre niekoho zo zúčastnených), terapeut/terapeutka zvažuje a môže sa rozhodnúť narušiť dôvernosť informácií získaných v terapeutickej práci.

1.5 Pokiaľ sa terapeut/terapeutka dozvie, že sa klient/klientka dopustil, dopúšťa alebo pripravuje závažný trestný čin ako je týranie blízkej alebo zverenej osoby, znásilnenie, sexuálne zneužívanie, obchodovanie s ľuďmi, lúpež, vražda, prijímanie úplatku, podplácanie, terorizmus a iné závažné trestné činy, je povinný/-á ich nahlásiť vyšetrovateľovi, polícii, prípadne iným autoritám. Narušenie dôvernosti získaných informácií sa deje po dôkladnom zvážení, s podávaním najnutnejších faktov vzhľadom na momentálnu situáciu a to iba oprávneným osobám, ktoré za daných okolností môžu byť nápomocní.

1.6 Ak robíme záznam o klientovi/klientke a terapeutických stretnutiach, realizuje sa to so súhlasom zaznamenávanej osoby, ktorá je súčasne informovaná o účele robenia záznamu a jeho použitia.

1.7 Je povinnosťou terapeuta/terapeutky uchovávať tieto záznamy na bezpečnom mieste, tak aby nemohli byť zneužitú cudzími osobami.

1.8 Pri publikovaní výsledkov práce, ich prezentovaní na verejnosti a pod., je potrebné vopred získať súhlas, alebo dostatočne zmeniť údaje, podľa ktorých by mohol byť klient/klientka identifikovaný.

2. Rešpekt voči jednotlivcovi

Terapeuti/terapeutky:

- 2.1. Rešpektujú klientov/klientky ako suverénnych jedincov s právom na robenie rozhodnutí, ktoré sú v súlade s ich presvedčeniami, názormi, hodnotami.
- 2.2. Svojou prácou podporujú klientov/klientky v dosahovaní subjektívnej pohody, prekonávaní psychoapatologických ťažkostí, samostatnosti, v zlepšovaní interpersonálnych vzťahov, v začlenení do spoločnosti a pod.
- 2.3. Prejavovanie rešpektu je protikladom možnosti zneužívania moci, manipulácie zo strany terapeuta/terapeutky. Realizuje sa v spoločnej príprave terapeutického kontraktu; ochrane súkromia a dôvernosti získaných informácií; v možnosti klienta/klientky zrušiť svoj súhlas s ponúknutými odbornými prostriedkami a postupmi atď. Je neetické nútiť jednotlivcov zúčastniť sa alebo pokračovať v aktivitách, službách, ktoré ponúkajú.
- 2.2. Vopred plne informujú svojich klientov/klientky o povahe a účele diagnostických či iných hodnotiacich postupov, terapeutických metód a prostriedkov, tréningových, vzdelávacích a výskumných aktivít a ponechávajú celkom na ich rozhodnutí, či sa ich zúčastnia.
- 2.3. Informácie, ktoré klientom/klientkám podávajú sa týkajú možných ziskov aj rizík, alternatív, prípadne dôsledkov nepodniknutia navrhovaných krokov, opatrení, liečby a pod. Poskytujú sa v jazyku, ktorý je pre klientov zrozumiteľný a je nevyhnutné sa presvedčiť, či boli správne pochopené.
- 2.4. Pre prácu s deťmi, mladistvými, či osobami, ktoré majú obmedzenú spôsobilosť na právne úkony, alebo sú jej zbavené, je potrebný súhlas ich právneho zástupcu s výnimkou situácií, ktoré určujú napr. Zákon o sociálno – právnej ochrane detí, Deklarácia práv dieťaťa a iné dokumenty.

3. Kompetencia

Terapeut/terapeutka:

- 3.1 Postupujú na základe svojho profesionálneho (odborného) odhadu v najlepšom záujme klienta/klientky.
- 3.2. Rozpoznávajú hranice svojej kompetencie, nekonajú nad jej rámec, ani sa týmto spôsobom neprezentujú. Nerobia si nároky na kvalifikáciu, ktorú nemajú a ani nevykonávajú takú terapeutickú alebo inú odbornú činnosť, ktorá je mimo jeho/jej kompetencie, ale zabezpečia, aby takúto službu poskytol oprávnený odborník/odborníčka so zodpovedajúcou kvalifikáciou.
- 3.3. Sú si vedomí, ako jeho/jej vlastné názory, skúsenosti, postoje, hodnoty môžu ovplyvňovať interakciu s inými ľuďmi. Snažia sa, aby integrovali a využili toto uvedomenie v prospech ľudí, s ktorými pracujú a teda im neškodili.
- 3.4. Ďalšie vzdelávanie je nevyhnutnou súčasťou a podmienkou odborne vykonávanej praxe, ktorá má byť v súlade s najnovšími vedeckými poznatkami. Odporúča sa aktívna alebo pasívna účasť na výskume, konferenciách, vlastná publikačná činnosť, či iné formy pokračujúceho odborného rastu.
- 3.5. Reflektovanie vykonávanej praxe predovšetkým systematickou, kontinuálnou supervíziou, je

výrazne odporúčané aj ako prostriedok na zachovanie odbornej a osobnej spôsobilosti a prevencie vyhorenia.

3.6. Nevykonávajú svoju prácu, ak je ich odbornosť značne znížená chorobou, vážnymi osobnými, psychickými problémami, intoxikáciou a pod.

3.7 Rovnako by mali rozpoznať, keď ich kompetentnosť interferuje s osobnými problémami a konfliktmi a skôr než by mala viesť k poškodeniu klienta/klientky alebo neadekvátnemu konaniu, mali by vyhľadať odbornú pomoc. Táto im pomôže sa rozhodnúť, či majú svoje pracovné aktivity obmedziť, ukončiť, alebo túto pomoc môžu využívať ako podporu popri vykonávaní svojej práce.

3.8. Udržiavanie vysokej miery kompetentnosti je nevyhnutné aj pri výučbe a tréningoch. Terapeuti sú povinní poskytovať vedomosti a informácie, ktoré sú presné, objektívne, kompletne. Je rovnako potrebné, aby vzdelávali a trénovali starostlivo pripravení a s príslušnými spôsobilosťami.

3.9 Takisto je žiadúca účasť na vlastných výskumných aktivitách., resp. podpora a spoluúčasť na výskumných aktivitách kolegov/kolegyň. Zachovávame pritom tie isté etické pravidlá, ako pri akejkoľvek inej odbornej práci – chránime práva zúčastnených na výskume -

pracujeme iba s ich písomným súhlasom, umožníme im ho kedykoľvek ukončiť a zvažujeme nevyhnutnosť účasti, resp. správame sa obzvlášť citlivo k zraniteľným alebo znevýhodneným účastníkom či skupinám klientov. Výber výskumných metód a postupov, zbieranie a interpretácia dát musia byť realizované v súlade s etickými štandardami a výskumníci by sa mali vyhnúť možnému nepriaznivému vplyvu na účastníkov výskumu. Títo by mali byť informovaní o rizikách spojených s výskumom a mali by mať právo z neho odstúpiť bez toho, aby to ovplyvnilo poskytovanú terapeutickú starostlivosť.

4. Zodpovednosť

Terapeut/terapeutka

4.1 Má zodpovednosť, aby so svojimi klientmi/klientkami nevstupovali do duálnych alebo iných potenciálne škodlivých vzťahov predovšetkým v čase, keď sú vo vzťahu terapeut - klient. Osobitný dôraz kladieme na neprípustnosť sexuálneho, príbuzenského, priateľského vzťahu s klientom/klientkou. Problematické sú aj súčasné kolegiálne, obchodné a iné duálne vzťahy. Dôvodom je, aby táto ďalšia vzťahová súvislosť nelimitovala objektívnosť, nezaujatosť psychoterapeutov alebo nevytvárala konflikt záujmov škodlivý predovšetkým pre klienta/klientku.

4.2 Má zodpovednosť upozorniť kolegu/kolegyňu na problematickosť jeho/jej správania, ak nie je v súlade s etickým kódexom, alebo môže byť škodlivé pre klienta, jeho/jej blízkych, spoločnosť a pod.. Pokiaľ nedôjde k náprave, je jeho/jej povinnosťou podať podnet na etickú komisiu. Táto rieši podnety na správanie, ktoré nie je v súlade s etickým kódexom. Pravidlá činnosti etickej komisie upravuje disciplinárny poriadok.

4.3 Konzultuje s kolegami, supervízorom/supervízorkou či zodpovednými odbornými orgánmi, ak nastáva zložitá situácia, etická dilema (t.j. pri snahe konať eticky sú v konflikte jednotlivé ustanovenia tohto kódexu) alebo zjavný konflikt medzi dodržiavaním zákona a etických princípov. Zvažuje práva, povinnosti a prospech všetkých zúčastnených a snaží sa nájsť čo najzodpovednejšie, efektívne a rozumné riešenie .

4.4 V pozícii supervízora je nevyhnutné ovplyvňovať správanie supervidovaného v smere

dodržiavania etických princípov. Supervízor prijíma na seba zodpovednosť za profesionálne aktivity svojich supervidovaných v hraniciach informácií, ktoré od nich má.

4.5 Správajú sa tak, aby nepodkopali dôveru verejnosti v profesiu a profesijnú organizáciu, ktorú predstavujú.

5. Neustrannosť a spravodlivosť

5.1. Tento princíp zdôrazňuje nezaujaté a spravodlivé poskytovanie služieb klientom/klientkám bez ohľadu na ich etnická príslušnosť, národnosť, pohlavie, sexuálnu orientáciu, vek, vierovyznanie, politickú príslušnosť, spoločenské postavenie a iné okolnosti.

5.2. Je profesionálnou podmienkou pre prácu, v ktorej sa nesprávajú diskriminujúco voči žiadnemu jedincovi alebo nejakej skupine, ale rešpektujú a podporujú existujúce rozdiely medzi ľuďmi a ich jedinečnosť.

Autori návrhu: Smitková, Timulák